

Právo finanční.

Několik poválečných učebnic finanční vědy.

1. K. Th. E h e b e r g: Finanzwissenschaft Leipzig-Erlangen (Diechert) 14. a 15. vyd., 1920 s. 696 16. a 17. vyd. 1921 S. 716.

2. J. C o n r á d: Grundriss der politischen Oekonomie III. Teil. Finanzwissenschaft bearbeitet von Prof. Dr. H. Köppe, Jena (G. Fischer) 7. vyd., 1919 S. 487, 8. vyd. 1921 S. 515.

3. B. F ö l d e s: Finanzwissenschaft, Jena (G. Fischer) 1920. Str. 686.

4. C. V. T y s z k a: Grundzüge der Finanzwissenschaft mit besonderen Berücksichtigung der Reichsfinanzreform 1919/20, Jena (G. Fischer) 1920. Str. 348.

5. J. G r u n t z e l: Grundriss der Finanzwissenschaft, Vídeň 1920 (Hölder). S. 120.

6. Dr. R. v a n d e r B o r g t: Finanzwissenschaft I. Allgemeine Abteilung. S. 148, 4. vyd. II. Besondere Abt. (Steuerlehre). Erste Hälfte: Allgemeine Steuerlehre. Direkte Steuern. S. 133. Zweite Hälfte: Indirecte u. Reichsverkehrsteuern. S. 113, 5. vyd. Slg. Göschen 1920.

7. G. J é z e: Cours de science des Finances et de législation Financière Français 6. ed. (Depenses publiques. Theorie générale du Crédit public. (Girard) 1922. S. 507.

8. E. A l l i x: Traité elementaire de science des Finances et de législation financière Francaise 4. vyd. (A. Rousseau) 1921. S. 940.

9. M. M o y e: Précis elementaires de législation financière (Sirey) 6. vyd. S. 422.

Posudky o 7.—9. srov. podrobněji v číslech přístích »Sborníku«.

i. Finanční věda profesora university v Erlangách E h e b e r g a vyšla jako »Grundriss« r. 1882, r. 1895 měla již vydání čtvrté, r. 1901 šesté, r. 1915 třinácté, r. 1919 vyšlo dvojvydání 14. a 15., jež za pět měsíců bylo téměř rozebráno. R. 1921 vyšlo vydání 16. a 17. Rychlost vydání posledních snad mohla by býti zúčtována značnou měrou i na konto zvýšeného zájmu, jemuž těší se otázky finančně-vědecké po válce v důsledku enormního vzrůstu výdajů a s tím souvislých potřeb úhrady. Hlavní však důvod, že dožila se kniha Ehebergova již tolika vydání, jako žádný druhý spis téhož oboru, spočívá nepochybně v oblibě, jíž se těší jako cenná učebnice, přístupná uspořádáním a obsahem svým vrstvám co nejširším. Myslím, že nepochybím, soudím-li, že dosažení toho umožněno zejména tím, že vybavila se ze zbytečných, až do scholasticismu zabíhajících zápasů o slovíčka a zejména o definice, jimž nannoze holdují starší spisy oboru finančně-vědeckého spisovatelů německých. Nám stala se kniha bližší Sallabovým překladem šestého vydání, jež se stalo r. 1903 péčí Všehrdu, a jež záhy bylo rozebráno. Podávaje tehdy posudek o práci Ehebergově v »Právníku«, nemohl jsem nevytknouti, i při plném ocenění předností knihy, řadu věcných omylů, které se přihodily spisovatelí, pokud se týče pozitivního zákonodárství rakouského, na něž jsem ostatně tehdy i autora upozornil. Vydání pozdější opravilo chyby tyto a zejména dvě vydání poslední podávají, po-

kud se týče materiálu zákonodárství pozitivního, obsah bezvadný. Obě vydání poslední zachovávají osvědčivší se systém vydání dřívějších. Již vydání 14./15. vzrostlo o 60 stran proti dřívějším. Vydání 16./17. vykazuje vzrůst další. Oboje rozšíření jest zejména důsledkem obsáhlých změn zákonodárných, jež staly se na poli finančně-právním v říši německé, ve vydáních posledních i následkem připojení dodatku o německo-rakouské dávatelství majetkové. Snad nebylo by bývalo na závadu vynechati některé, dnes již méně cenné, detaily obsahu finančně statistického, jichž uvádění porušuje účel učebnice, jíž jak i z předmluv k vydáním posledním zjevno, kniha chce býti v první řadě. Přehledy literatury umístěny vhodně na konci oddílů a obsahují literaturu i nejnovější neněmeckou. Na str. 15. bylo by však opraviti, že »*Primi elementi di scienza della Finanza* prof. Luigghio Cossy, jež po tragické jeho smrti (při katastrofě mesinské r. 1907) vydávány neapolským prof. Grazzianim vydány r. 1918 ve vyd. 11. dále, má správně státi: *Ricca Salerno* atd. 2. vyd. 1916 (a cura di R. Dalla Volta), *Flora Manuale* atd. 5. vyd. 1917, *Grazziani Institutioni* atd. 2. vyd. 1911, *Einaudi* (nikoliv Enandi) *Corso di Scienza della Finanza* 3. vyd. 1916. Rovněž Jěze měl 1912 již 5. vyd. Posledně vydána část, jednající o příjmech a všeobecné nauce úvěru veřejného z 1922, jakožto začátek vydání šestého.

2. I. finanční věda prof. university v Halle nad S. Conrada — třetí díl jeho základu národního hospodářství — náleží k oblíbeným učebnicím, jak svědčí již to, že vycházela od druhého vydání v průměru tří let vždy ve vydání novém. Vydání 7. a 8. zpracoval prof. H. Köppe v Marburgu se zachováním základů zpracování dřívějších se zřetelem k nejnovější literatuře německé a novým finančním reformám v Německu. Přednosti finanční vědy Conradovy, pokud sledovala účel učebnice, byla ve vydáních dřívějších poměrně větší kondensovanost obsahu než v knize Ehebergově. Postupně zvyšován byl stále ani ne tak rozsah obsahu jako počet stránek (na př. vydání 4. str. 272. vyd. poslední 515), zejména uváděním přílišných detailů zákonodárných a statistických na újmu snadného přehledu. Detaily ty, jednak dnes již nemají toho významu, jednak při rychlém pohybu celého života zákonodárného a hospodářského po válce záhy stanou se obsoletními. Přes to ale zůstala finanční věda Conradova učebnicí výbornou a přístupnou.

3. Finanční věda bývalého uherského ministra financí a profesora árodního hospodářství, finanční vědy a statistiky university peštské jest obsáhlým dílcem, jež přesahuje značně rámce učebnice. Není pouhým sestavením badatelských názorů jiných, nýbrž podává v mnohých směrech názory vlastní, odchýlné od valné části theorie. I u Földesa patrna — ku prospěchu věci — snaha po vybavení se ze slovíčkářství v definicích a upřílišněného theoretisování. Dává tomu dobře výrazu zejm. na str. 199. uváděje: »Je málo vědeckých pojmů, na jichž stanovení použili odborníci větší duševní práce — jež mnohdy byla velmi podobná duchaplné tímu — než na určení pojmu daň, ač podstatné součástky tohoto pojmu bez velké obtíže mohou býti stanoveny, co však toto přesahuje, může býti považováno spíše za scholasticismus« a sám úvod uvádí,

že nesmírná břemena válkou způsobena znemožní, aby dřívější principy sledovány byly se starou orthodoxií: »zájmy státních financí budou v prvé řadě rozhodnými požadavky národního hospodářství a sociální politiky budou s to stěžejí zjednatí si uznání.« Spis jest doplněným vydáním finanční vědy, jež uveřejněna maďarsky r. 1900 ve vydání prvému a 1912 ve vydání druhém. Na rozdíl od jiných spisů volí, pokud se týče rozboru o výdajích veřejných, cestu střední — ze 682 stran knihy věnováno jim něco přes 60 stran (86—146). Před částí jednající o výdajích zařaděno velmi instruktivní pojednání o ústavním pořádku ve státě a budgetu (34—86). Po přehledu a klassifikaci státních příjmů, otázce, jež náleží dosud k oněm, kde stýkají se názory nejrozmanitější a hojně až do minutičnosti zabíhající (tak u Neumana) rozpory, pojednává o soukromo-hospodářských příjmech (161—177), k nimž řadí 1. příjmy plynoucí z výroby prvotní (odd. I.), 2. p. z průmyslových a obchodních podniků (odd. II.), 3. ze státní účasti na výnos podávajících podniků (odd. III.), t. j. takových »die quasi staatsliche Hoheitsrechte oder aus diesen fliessende Befugnisse ausüben, sogenannte delegierte Gesellschaften (na př. cedulové banky). Systém účasti na zisku umožňuje státu, aby pojistil si výhody monopolu a vyvaroval se jeho škod. Charakter takový má dle Földesa i vysokoprocentní daň z válečných zisků. O správnosti zařadění IV. oddílu (státní poklad a reserva) pod úhrnné označení soukromohospodářských příjmů i ve smyslu, jak je spisovatel pojímá, mám značně pochybnosti tím více, ježto i z obsahu IV. oddílu samého sotva lze naléztí odůvodnění pro toto zařadění. Po pojednání o užiteč podávajících právech (regalia str. 177—180) věnován, díl IV. (181—196) »poplatkům«, v nichž spatřuje příjmy smíšené povahy tak, že tvoří přechod od soukromohospodářských ku obecně hospodářským příjmům. Pátý díl (196—527) jedná o daních, jichž speciální část rozčlánkovaná se zřetelem k důležitosti momentu pramene daně v bernictví na tři skupiny: a) »Steuern auf Grund der in Entstehung begriffenen Steuerquelle (produkční, výdělečné, obchodové, daň pozemková, kapitálová a z rent kapitálových, ze mzdy, z výdělku podnikatelského); b) St. auf Grund der bestehenden oder entstehenden Steuerquelle (důchodové a ze jmění); c) St. auf Grund der zur Verwendung kommenden Steuerquelle (spotřební d.). Skupinu a) b) označuje jako »veranlagte, direkte«. Skupina c) tvoří nepřímé d. nebo tarifované. O rozdělení dle těchto zásad, konsekvencích jeho v detailech a neudržitelnosti jeho jakožto principiálního dalo by se mnoho napsati však v obsáhlejším pojednání samostatném, nikoliv na tomto místě, kde uvéstí chci pouze přehled o celkovém obsahu knihy. Sám Földes byl nucen vedle uvedeného rozdělení se zřetelem na praktické zákonodářství zahrnouti (pod titulem jiné »druhy daní«) řadu dávek, jež pod základní jeho schema nebylo lze subsumovati, které vykazují »smíšené zásady« (branná daň, branný příspěvek, primitivní druhy daní, daň domovní, daň válečné). Pojednání o úvěru (str. 572—670) a správě hospodářství státního (str. 670—682) věnovány poslední dvě knihy ob-

sáhlého díla. Připojen k němu rejstřík jmén použitých autorů. Bohužel, že nemá valné ceny, ježto ve velké části, ano možno říci v části největší, spokojuje se Földes, uváděje, mnohdy velmi zajímavé, názory autorů jiných, pouze uvedením jména autora a bez jakéhokoliv bližšího označení spisu, případně místa ve spisu, v němž názor tento uveden. To jest jednou ze značných závad spisu, jinak cenného.

4. Kniha profesora university berlínské Tyszký chce »dle úvodu podati vzhledem k změněným poměrům, v důsledku kterých vdešly finanční vědě nové úkoly, stručný rozbor zásad finanční vědy na základě historického výsledku, a to v první řadě se zřetelem na potřeby studujících a úředníků finančních«. Většinou opíral se autor o výbornou, obsahlou vědeckou práci profesora university mnichovské Lotze, vydanou r. 1917 (Finanzwissenschaft. Hdb. des öffentl. Rechtes. Str. 839). Z Lotze převzaty zejm. základní zásady o rozdělení daní na »veranlangte«, t. j. přímé a »tarifizierte«, t. j. nepřímé (jež ostatně ani u Lotze není původním) a zamítání třídění berní v širším smyslu na daně a poplatky. Rovněž patrný obrys systému spravování Lotzova. Z části vzat zřetel k nové říšské reformě německé z 1919/1920, ač slib úvodu, že zásady její jsou na základěvládních návrhů »kritisch besprochen«, dal by očekávati více než co v ní uvedeno samé obsaženo. Pokud kniha určena jest pro finanční úředníky, tu nedoporučoval bych, aby bez důkladné revize správnosti hledali v ní poučení úředníci v zemích, kde dosud zůstaly v platnosti předpisy finančního práva platného v býv. Rakousku, ježto se autoru přihodily na některých místech hrubé »omyly« při uvádění toho, co v Rakousku platilo. To platí zejm. o tom, co uvedeno o rakouské (dosud u nás platné) daní důchodové (»dani z příjmů«) na str. 130. Sotva asi někdo přízná autorovi, že ovládl alespoň nejzákladnější zásady přímého zdanění osobního a zejm. principy daně důchodové (z příjmu) v Rakousku, dočítá-li se, že byla zavedena zák. z 25. října 1896 »ein Personaleinkommensteuer«, jež byla Gemisch von Einkommen u. Ertragsteuer, a že měla tato daň čtyři členy; dále, že novella z r. 1914, »sieht 6 Gruppen vor, indem auch Einkommen aus Grund u. Hausbesitz herangezogen wird« (ač přece novella ta na zásadách § 163 násl., jež patrně Tyszka má zde na zřeteli ničeho zásadního), oproti zák. z r. 1896 nezměnila. I pojmenování jednotlivých přímých daní osobních (jež uvádí Tyszka jako členy osobní daně z příjmu), jež má v zák. z 1896, jak patrně z motivů i obsahu jich, určitý, nezměnitelný význam není správné. Daň uvedená Tyszkou jako »allgemeine Gewerbesteuer« nazývána zák. z r. 1896 »Erwerbsteuer« úmyslně, ježto nepodléhají jí jen živnosti ve smyslu řádu živnostenského, ale všechna zaměstnání směřující k zisku. Že daní dle II. hlavy zákona podléhají jen »větší« podniky k veřejnému účtování povinné, není zák. z r. 1896 ani 1914 vytčeno. Také není zcela správným (str. 93), že rakouská daň pozemková spočívá na zákoně z 7. června 1881. Zákon tento (č. 49 ř. z.) stanovil sice kontingent daně a předpisy pro dobu přechodnou, nedotkl se však základního zákona, na němž spočívá vlastní úprava daně: zákona z 24. V. 1860 č. 88 ř. z.

5. Profesor Gruntzel podává na 120 stránkách opravdu jen základní zásady finanční vědy ve formě hodně zředěné. Pro prvou, ale hodně první orientaci v tomto oboru může býti vodítkem. Názory části daňové vychází se z rozčlenění, »jež bere za východisko základ pro vyměňování« na daně osobní, reální a spotřební. To, co podává se ku konci pod slibným titulem »dějiny vědy finanční«, svým obsahem daleko nevyhovuje tomuto názvu a nevystihuje ani základní rysy vývoje vědy této.

6. Finanční věda Borghova, vydaná ve sbírce Göschen, může označena býti jako pomůcka velmi dobrá pro toho, kdo poučiti chce se o zásadách finanční vědy, a to i ne jen zcela základních a nabýti poučení o základech finančního zákonodárství, zejména i nových reformách finančních v Německu, a do jisté míry i v zemích jiných.

Jasný sloh, nezabíhání do zbytečných polemik a účelně provedené rozčlankování a orientaci velmi usnadňující věcné rejstříky, učiní dle úsudku mého tuto práci oblíbenou příručkou i v širších kruzích.

Funk.

Dr. B. Fux: Dávka z majetku a přírůstku na majetku. Praha 1922. (Komentované zákony českoslov. rep. vyd. Český kompas sv. I. Str. 755.) Ministerský rada ministeria financí Fux pověřen byl zpracováním vládní osnovy o materiální dávce majetkové. Jež stala se v zásadách téměř beze změn zákonem naší republiky a byl tudíž jistě nad jiné povolán vydati prvý komentář zákona, který revoluční Národní shromáždění vyřídilo se známou expressní rychlostí a který dle »vlastnoručního listu« podepsal prezident republiky »ne bez obav« a v naději, že bude lze »nepředvídané nedostatky případnou novelisací včasné znárodniti«. Vydati komentář ku bernímu zákonu, jímž zavedena dávka dříve v našem berním systému neexistující, bylo zajisté velmi obtížným, uvážíme-li zejména, že šlo o zákon, který ještě neprošel ohněm praxe. Autor snažil se překonatí obtíže tyto co nejvíce a nejlépe a uvedl velmi vhodně ve svém komentáři přehled nejen motivů k zákonu, starších zákonů jednajících o zásadách stejných jako zákon o dávce z majetku, v mezičase vydaných výnosů ministerských k této dávce a připojil i vlastní výklad tím jistě cennější, uvážíme-li, že Fux byl vlastním autorem vládního návrhu. Pro ty mnohé, jíž budou nuceni platiti dávku z majetku, bude komentář Fuxův pomůckou velmi výhodnou. Vlastní komentář uveden na str. 21. až 188. V dalším připojeny texty zákonů a vládních nařízení, týkajících se dávky a řada zákonů při výkladu vlastního zákona o dávce z majetku důležitých. Abecední rejstřík na konci sestaven účelně a velmi přehledně v zájmu rychlé orientace v zákne.

Funk.